

การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ
ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี
APPLICATION OF EDUCATION SANDBOX POLICY
IN PATTANI EDUCATIONAL SERVICE AREA

ไชยยุทธ์ อินบัว¹ และ สืบพงศ์ สุขสม
Chaiyut Inbua and Suebpong Suksom
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University, Thailand
E-mail: chaiyut.inbua@gmail.com¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง มีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 34 คน กลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้กำหนดนโยบาย จำนวน 7 คน 2) ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ จำนวน 12 คน และ 3) กลุ่มเป้าหมายของนโยบายจำนวน 15 คน นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากนั้นนำมาเชื่อมโยงโดยใช้หลักเหตุผลและหลักวิชาการ นำมาเรียบเรียงข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำนโยบายไปปฏิบัติในเขตจังหวัดปัตตานี แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจังหวัด และการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับโรงเรียน มีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ การกำหนดผู้รับผิดชอบ, การสร้างการยอมรับในนโยบาย, การสื่อสารภายในองค์กร, การสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับนโยบาย ผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ สามารถลดความเหลื่อมล้ำภายในชั้นเรียน, ลดความเหลื่อมล้ำด้านการใช้หนังสือตำรา, นักเรียนมีผลคะแนนสูงขึ้น ลดการลาออกกลางคันของนักเรียนและมีนักเรียนเพิ่มขึ้น 2) ปัญหาอุปสรรค มี 2 ประการ คือ ปัญหาด้านภายในองค์กร ประกอบด้วย ด้านผู้บริหาร, ด้านงานประกันคุณภาพการศึกษา และครูผู้สอน ปัญหาด้านนอกองค์กร ประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารงาน, ด้านงบประมาณ, ด้านกฎหมายและกฎระเบียบ, ด้านการสื่อสาร, ด้านการมีส่วนร่วม 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการ ประกอบด้วย ปรับปรุงหลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรใหม่, การจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน และการลดภาระงานของครู ด้านการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย การสรรหาการบรรจุครู, การจัดให้มีครูสายสนับสนุนวิชาการ และการส่งเสริมและการพัฒนาครู ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป ประกอบด้วย การจัดทำแผนพัฒนา, ด้านการบริหารจัดการ และด้านความร่วมมือของชุมชน

คำสำคัญ : นโยบาย, พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา, การนำนโยบายไปปฏิบัติ

Abstract

This research was aimed to study the implementation of the education sandbox policy in Pattani province, the difficulties caused, and to suggest development guidelines for the implementation of the policy. This study was a qualitative data collection method via in-depth interviews of 34 key informants. The informants were divided into 3 target groups including 7 policy-leaders, 12 policy performers, and 15 members of the policy target community. The implementation of the education sandbox policy in Pattani was classified into 2 levels: provincial level and the implementation of the policy at the school level. The implementation process is to assign a responsible person, establish an acceptance of the policy, communicate within the organization, and sustain the policy. The results showed that inequality within the target community such as classroom, school, and organization could be minimized. Two major difficulties found regarding the sandbox policy were the competency within the organization itself and with other related organizations. The former included executives, educational quality assurance, and teachers while the latter was administrative structure, budget, legal and regulatory, communication, and participation. To minimize those difficulties, updating curriculums or enabling a modern curriculum, building better learning materials, and reducing teacher workload should be suggested. Not only that but also, recruiting new teachers, teacher promotion and development should be advised.

Keywords : policy, education sandbox , policy implementation

บทนำ

ปัญหาการจัดการศึกษาในจังหวัดปัตตานี (พื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้) มีความเกี่ยวข้องกับความไม่สงบในพื้นที่ และมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการทั้งด้านการเมือง เชื้อชาติ ศาสนาวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบของการจัดการศึกษา รวมทั้งการใช้องค์ความรู้หลายด้านที่เข้าถึงสถานการณ์ทางการศึกษาทั้งระบบโดยปราศจากอคติ ซึ่งเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การใช้องค์ความรู้เหล่านี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้กระบวนการศึกษาวิจัย การศึกษาปัญหาในอดีตอย่างลึกซึ้ง ต้องเข้าใจสาเหตุของปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงคือความรุนแรงต่อการโต้ตอบนโยบายด้านการศึกษารัฐในพื้นที่ซึ่งส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และสถานศึกษา ตลอดจนสถานที่ทางด้านศาสนา และหากพิจารณาปัจจัยแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่น นับได้ว่าปัจจัยดังกล่าวได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคุณภาพการศึกษาของเยาวชน ประกอบกับปัญหาการจัดการศึกษาของรัฐที่มีโดยตลอดสำหรับพื้นที่แห่งนี้ มักมีสาเหตุมาจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างผู้ประสานนโยบาย และผู้รับนโยบายไปจนถึงเยาวชนท้องถิ่น ในฐานะผู้รับบริการทางการศึกษา และปัญหาความยุติธรรมต่อการจัดการศึกษา นโยบายการศึกษาของรัฐจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สังคมวัฒนธรรมของผู้คนในสามจังหวัด

ชายแดนใต้ (Palasai, 2009) โดยการศึกษาของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในจังหวัดปัตตานีส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิชาการทางศาสนา โดยเริ่มจากการศึกษาระดับตาติกา (อนุบาล) ปอเนาะ (สถาบันศาสนา) การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ซึ่งบางส่วนเดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม คุณภาพทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาด้านมาตรฐานการศึกษาซึ่งยังต่ำกว่าระดับมาตรฐานทั่วไป โดยการวิเคราะห์คะแนนผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2558 จำแนกรายจังหวัด ปรากฏว่าสถิติความเหลื่อมล้ำของการศึกษาไทย รายงานผลการวัดดัชนีทางการศึกษาโดยวัดจากจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย, IQ เด็กอายุ 6-15 ปี อัตราการเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา คะแนน O-Net ระดับ ม.6 ของแต่ละจังหวัด โดยแสดง 15 จังหวัดที่มีคะแนนสูงสุด และ 15 จังหวัดที่มีคะแนนต่ำสุด พบว่า จังหวัดยะลา อยู่ในอันดับที่ 13 มีคะแนนเฉลี่ย 242.45 คะแนน จังหวัดนราธิวาส อยู่ในอันดับที่ 14 มีคะแนนเฉลี่ย 233.94 คะแนน และจังหวัดปัตตานี อยู่ในอันดับที่ 15 มีคะแนนเฉลี่ย 233.35 คะแนน (UNDP, 2021) จะเห็นได้ว่าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่ประสบปัญหาด้านคุณภาพทางการศึกษามาอย่างยาวนานและมีอัตราการระดับคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดทั้งของประเทศและของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากปัญหาด้านการศึกษาในจังหวัดปัตตานี รวมไปถึงจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลา ดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีนโยบายเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสารสามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายได้ มีความเท่าทันโลกมีทักษะในการประกอบอาชีพตามความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน และให้รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมกันพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง จึงได้ประกาศจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 ให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา เพื่อเป็นการนาร่องในการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพลดความเหลื่อมล้ำ (Sotthayakom, 2019) พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2561 มอบหมายให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันขับเคลื่อนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงมองเห็นว่าภายใต้การปฏิรูปประเทศ การรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ศูนย์กลางอาจจะทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปได้อย่างล่าช้า การกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นจะช่วยให้เกิดการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น การประกาศให้พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหนึ่งในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา โดยรวมจังหวัดปัตตานีเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา เป็นการกระจายอำนาจให้พื้นที่ที่มีการดำเนินการด้านการบริหารจัดการการศึกษาได้อย่างอิสระมากขึ้น การนำนโยบายด้านพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี เป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาด้านการจัดการศึกษาลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ ดังนั้นการวิจัยประเด็นดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่สามารถช่วยพัฒนาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และประเทศไทยได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยศึกษากระบวนการในการดำเนินงานนโยบายทั้งในระดับมหภาค (Macro Implementation) และระดับจุลภาค (Micro Implementation) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตที่ศึกษาบูรณาการมาจากแนวคิดการศึกษาและการจัดการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการศึกษาถึงรูปแบบการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี ปัญหาการจัดการศึกษาที่ผ่านมา รวมไปถึงปัจจัยที่จะสามารถส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดปัตตานี โดยสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปวิเคราะห์ในประเด็นแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ นโยบายการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการศึกษาแนวนโยบายการพัฒนาทางการศึกษาของรัฐที่จะสามารถนำมาแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการแก้ปัญหาการอ่านออกเขียนได้รวมถึงผลคะแนนของนักเรียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ แนวคิดการบริหารการศึกษา เป็นการศึกษาขั้นตอนการบริหาร 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค์ (POCCC) (Wiratniphawan, 2002) เพื่อนำไปวิเคราะห์ในประเด็นการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติและปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ แนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษา เป็นการศึกษาการตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ กระจายจากส่วนกลางไปยังหน่วยงาน ร่องลงไป มี 2 ลักษณะ คือ 1) แบบมอบอำนาจ หมายถึงการมอบอำนาจตัดสินใจบางส่วนให้แก่หน่วยงานร่องลงไปตัดสินใจ และ 2) การกระจายอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ คือ หน่วยงานย่อยมีความเบ็ดเสร็จในการตัดสินใจในการบริหารและรับผิดชอบต่อการปฏิบัติภารกิจของตนเอง มีอิสระในเชิงบริหารและการจัดการ ส่วนกลางควบคุมเชิงกฎหมายหรือเชิงนโยบายเท่านั้น ในทางการศึกษาการกระจายอำนาจมีลักษณะของการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารและการจัดการจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา เพื่อให้สามารถตัดสินใจในระดับของหน่วยปฏิบัติ ได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาทั้งในด้านปริมาณ และด้านคุณภาพ สามารถนำไปวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้อิสระและการมอบอำนาจให้การบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา และด้านปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติ แนวคิดการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เป็นการศึกษา กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ดังนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและรับรู้/เรียนรู้ร่วมกัน หรือเกิดการปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย โดยมีองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสามารถนำไปวิเคราะห์ในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ต้นแบบโรงเรียนนวัตกรรมทางการศึกษาในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้เกิดการพัฒนาและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของนักเรียน แนวคิดเรื่องพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา เป็นการศึกษาระเบียบข้อบังคับ แนวทางการปฏิบัติ ของพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาของประเทศไทย โดยสามารถนำองค์ความรู้มาวิเคราะห์การศึกษาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาจังหวัดปัตตานี และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ ที่จะเป็นแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่

นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติที่สอดคล้องกับเงื่อนไขและบริบทสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานีอันเป็นผลสืบเนื่องจากการรู้และเข้าใจถึงสาเหตุแห่งสภาพปัญหาและอุปสรรค ทั้งในระดับนโยบาย และพื้นที่ แล้วทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาจังหวัดปัตตานี กำหนดผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อให้สะท้อนภาพของรายละเอียดของประเด็นที่ต้องการทำการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้มีการกำหนด ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key - Informant) โดยคุณสมบัติที่ได้กำหนดก่อนเพื่อความแม่นยำและป้องกันอคติ (Bias) โดยกำหนดคุณสมบัติที่จำเป็นเพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่หลากหลาย จำนวน 34 คน โดยจัดเป็นกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่มดังนี้ ก. ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในระดับสูง ได้แก่ คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ข. ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในระดับล่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมเป็นโรงเรียนนำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี จำนวน 12 คน และ ค. สมาชิกในชุมชนกลุ่มเป้าหมายของนโยบาย ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้นำศาสนา ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 15 คน การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือ ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ แบบสัมภาษณ์ ข้อคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ ซึ่งได้เตรียมการก่อนลงเก็บข้อมูลภาคสนาม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) แนวคำถามที่ไม่มีรูปแบบเป็นข้อคำถามที่ผู้วิจัยตั้งไว้เพื่อใช้เป็นประเด็นสนทนาระหว่างการสัมภาษณ์ หรือแนวทางในการสนทนาและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 2) แนวคำถามที่เป็นรูปแบบ คือ แบบคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้เพื่อรวบรวมข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ จากแนวความคิดที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มิถุนายน 2564 ถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และจากการรวบรวมเอกสาร มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคำถามแต่ละข้อวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และสร้างข้อสรุป แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การนำนโยบายไปปฏิบัติในสองระดับ คือ 1) การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจังหวัด มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาประจำจังหวัดปัตตานี ในด้านการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ กำหนดให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาประจำจังหวัดโดยการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามาปฏิบัติ ได้มีการประชุมชี้แจงให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเมื่อมีความเข้าใจแล้วให้โรงเรียนที่มีความพร้อมสมัครเข้าเป็นโรงเรียนต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 2) การนำนโยบายไปปฏิบัติระดับโรงเรียน โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบมอบหมายให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบงานโดยตรงและมอบหมายให้คุณครูภายในสถานศึกษารับผิดชอบงานฝ่ายต่าง ๆ ที่สำคัญ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบรายวิชามีการปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวทางของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, การสร้างการยอมรับนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษามีการสื่อสารภายในองค์กร และทำความเข้าใจแก่คุณครู พบปะพูดคุยระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติจึงก่อให้เกิดการยอมรับนโยบายนั้น นอกจากนั้นแล้วการสร้างการยอมรับนโยบายนั้นทางผู้บริหารสถานศึกษาได้นำแนวทางการประสานงานมาใช้ในรูปแบบของการประสานงานแบบแนวราบ คือกระบวนการบริหาร การสื่อสารภายใน มีการสร้างความร่วมมือ

ระหว่างหน่วยงาน สามารถสรุปได้ดังนี้ ก) ความร่วมมือของผู้ปกครองนักเรียน ข) ความร่วมมือของชุมชน ค) ความร่วมมือขององค์กรศาสนา ง) ความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จ) ความร่วมมือของเครือข่ายมหาวิทยาลัย ฉ) ความร่วมมือของหน่วยงานราชการในพื้นที่

ผลการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในเขตจังหวัดปัตตานี สรุปได้ดังนี้ 1) การลดความเหลื่อมล้ำภายในชั้นเรียน ในชั้นเรียนแต่ละชั้นเรียนมีความแตกต่างกันระหว่างเด็กที่มีความแตกต่างกัน การนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติสามารถช่วยลดความแตกต่างระหว่างเด็กสองกลุ่มได้ เพราะใช้กิจกรรมร่วมกับการเรียนการสอน 2) การลดความเหลื่อมล้ำด้านการใช้หนังสือตำรา พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาให้อิสระแก่โรงเรียนในการคัดเลือกหนังสือ ตำรา สื่อการสอน ตามความต้องการของโรงเรียน 3) ผลการสอบของนักเรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้น การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาสามารถฝึกทักษะการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน นักเรียนสามารถทำคะแนนได้ดีขึ้น 4) ลดการออกกลางคันของนักเรียนและมีนักเรียนเพิ่มขึ้น การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบนวัตกรรมทางการศึกษานำกิจกรรมมาพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียน ส่งผลให้นักเรียนเพิ่มขึ้นและลดการออกกลางคันของนักเรียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัญหาอุปสรรคนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี สามารถสรุปปัญหาออกเป็น 2 ประการ ดังนี้ 1) ปัญหาด้านสมรรถภาพภายในองค์กร ประกอบด้วย 1.1) ด้านผู้บริหารและครู ผู้บริหารสถานศึกษานั้นนับได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และขับเคลื่อนนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาอีกทั้งยังมีบทบาทในการส่งเสริมการนำหลักสูตรมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา โดยจะต้องมีการประชุม ชี้แจง และปฏิบัติตามหลักสูตร ปัญหาที่พบในงานวิจัยนี้คือ ระยะเวลาผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายน้อยเพราะขาดการรับรู้ข้อมูล ส่งผลต่อการถ่ายทอดต่ออย่างครูผู้สอนไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายของนโยบาย ปัญหาภายในสถานศึกษาอีกประการคือ คุณครูภายในสถานศึกษาต้องรับภาระงานที่ไม่ตรงกับสาขาที่จบมาส่งผลให้ครูต้องมาเรียนรู้การสอนรายวิชาที่ไม่ถนัด ภาระงานของครูมีมากเนื่องจากจำนวนครูมีน้อยกว่าจำนวนห้องเรียน และครูมีภาระงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการเรียนการสอน ส่งผลให้การดำเนินการตามนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปด้วยความล่าช้าและไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบาย 1.2) ด้านงานประกันคุณภาพการศึกษา การดำเนินการด้านการจัดการเรียนการสอนนอกจากจะมีการเรียนการสอนแล้วคุณครูยังต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับงานประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีตัวชี้วัดที่กำหนดโดยเป็นมาตรฐานของหลักสูตร ไม่แตกต่างกันระหว่างโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา กับโรงเรียนทั่วไป ปัญหาที่พบคือครูต้องเรียนรู้ตัวชี้วัดงานประกันคุณภาพการศึกษาและจะต้องนำมาบูรณาการกับการเรียนการสอน ซึ่งคุณครูบางท่านยังขาดความเข้าใจในงานประกันคุณภาพการศึกษา 2) ปัญหาภายนอกองค์กร 2.1) ปัญหาโครงสร้างการบริหารงาน การดำเนินงานของโรงเรียนประสบปัญหาความซ้ำซ้อนของโครงสร้างอำนาจ ที่มีบางส่วนซ้ำซ้อนกันของศึกษาธิการจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษา โดยโรงเรียนต้องตอบสนองนโยบายของทั้งสองหน่วยงาน บางครั้งไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน 2.2) ด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณบางประเภทยังกระจุกตัวอยู่ในหน่วยงานที่ดูแลงบประมาณ ไม่มีการกระจายงบประมาณให้โรงเรียนเป็นฝ่ายดูแลโดยอิสระ มีการควบคุมจากหน่วยงานบังคับบัญชา ซึ่งไม่ตรงต่อความต้องการของโรงเรียน ส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนผู้ปฏิบัติ 2.3) ด้านกฎหมายและกฎระเบียบ การบริหารภายในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาที่มีแนวคิดด้านการให้อิสระแก่สถานศึกษาในการบริหารจัดการโรงเรียน แต่การดำเนินงานนั้นบางอย่างมีระเบียบข้อบังคับที่ส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนไม่เป็นอิสระอย่างแท้จริง ติดขัดระเบียบยกตัวอย่างเช่น การเสนอหลักสูตรของโรงเรียน ที่ไม่ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการบริหารพื้นที่

นวัตกรรมการทางการศึกษา ส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปด้วยความล่าช้า ไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน 2.4) ด้านการสื่อสาร มีการรับรู้เรื่องโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอยู่ในวงจำกัด ส่งผลต่อการรับรู้ของสังคมภายนอกถึงความแตกต่างระหว่างโรงเรียนทั่วไป กับโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ส่งผลต่อความร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรภายนอก 2.5) ด้านความร่วมมือ โรงเรียนต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในเขตจังหวัดปัตตานี ยังขาดการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ทำให้ขาดการสนับสนุนงบประมาณที่จะนำมาพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาไปปฏิบัติในพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาได้ดังนี้ 1) ด้านการบริหารวิชาการ 1.1) การปรับปรุงหลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพแวดล้อมภายในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ ยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้มีการบูรณาการรายวิชากับกิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะของนักเรียน ส่วนการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรควรมีชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำศาสนาที่มีความรู้ด้านการศึกษา มหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดทำหลักสูตรร่วมกันจัดทำหลักสูตรเฉพาะของโรงเรียน 1.2) การจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนให้เกิดจากความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียน โดยการจัดซื้อสื่อที่โรงเรียนมีอิสระอย่างแท้จริง โดยปรับปรุงระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ ที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการจัดซื้อสื่อการเรียนรู้อย่างไม่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 1.3) การลดภาระงานอื่น ๆ การจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คุณครูมีภาระงานสอนที่ต้องนำแนวคิดการบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ รวมถึงการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน และมีภาระงานที่เกี่ยวข้องกับการสอนอีกมาก เช่น การจัดทำรายงานประจำปี รายงานโครงการ รายงานผลการเรียนรู้ นอกจากนั้นแล้ว ภาระงานแฝงที่เกิดขึ้นจากโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ ที่ขอความร่วมมือ หรือสั่งการให้คุณครูและนักเรียนเข้าร่วม หลายอย่าง ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน และเพิ่มภาระงานให้กับครูผู้สอนมากเกิดความจำเป็น แต่หากทางโรงเรียนไม่เข้าร่วม ก็จะถูกเพ่งเล็งหรือถูกตำหนิจากหน่วยงานนั้น ๆ จึงควรให้ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจการตัดสินใจในการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมโครงการอื่น ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อลดภาระงานของครู 2) ด้านการบริหารงานบุคคล 2.1) การสรรหาการบรรจุครู การพัฒนาการบริหารงานบุคคลเรื่องการสรรหาการบรรจุครู สามารถแบ่งออกเป็นสองประการ คือ ก) การสรรหาครูให้เป็นไปตามความต้องการของโรงเรียน ควรให้โรงเรียนจัดทำแผนการบริหารงานบุคคลในภาพรวมของโรงเรียน โดยวางแผนความต้องการครูในสาขาใด นำเสนอต่อหน่วยงานบังคับบัญชา เนื่องจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีความต้องการครูผู้สอนที่หลากหลายแตกต่างกัน ความต้องการครูจึงควรเริ่มต้นจากโรงเรียน ในส่วนของการสอบบรรจุควรให้มีหน่วยงานกลางดำเนินการสรรหาบรรจุเพื่อป้องกันการใช้เส้นสายในการรับครู ข) การบรรจุครูควรให้ตรงกับสาขาที่สอน ซึ่งที่ผ่านมาการเรียนการสอนในโรงเรียนครูผู้สอนหลายท่านไม่ได้สอนตามความเชี่ยวชาญที่จบ ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของครู หากบรรจุครูตรงสาขาที่สอนจะช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนสามารถพัฒนาทักษะของนักเรียนให้ดีขึ้น 2.2) การจัดให้มีครูสายสนับสนุนวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่ธุรการ การดำเนินงานและการบริหารภายในโรงเรียน คุณครูนอกจากจะมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนและงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแล้ว คุณครูมีหน้าที่ดำเนินงานด้านธุรการของโรงเรียน เช่น งานบัญชี งานพัสดุ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของคุณครู การมอบหมายภาระหน้าที่ทางธุรการแก่คุณครูส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของครูและหน้าธุรการ อาจจะปฏิบัติได้ไม่ดีทั้งสองส่วน และเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎระเบียบกฎหมายต่าง ๆ เพราะครูไม่มีความรู้โดยตรงต่องานธุรการ จึงต้องมีการมอบหมายหน้าที่ธุรการสลับกันไปตามวงรอบ ทำให้งานไม่มีความต่อเนื่อง จึงควรจัดให้มีตำแหน่งครูสายสนับสนุนวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่ธุรการประจำ

โรงเรียน ให้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงและมีอำนาจตามกฎหมาย ซึ่งจะสามารถลดภาระงานของครูและทำให้โรงเรียนดำเนินงานธุรการได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องตามกฎระเบียบ 2.3) การส่งเสริมและการพัฒนาครู เนื่องจากภายในโรงเรียนมีคุณครูที่มีคุณวุฒิและวัยวุฒิที่แตกต่างกัน หลายท่านทำหน้าที่มาหลายปี บางท่านเพิ่งเรียนจบและเพิ่งได้รับการบรรจุ ทำให้เกิดความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน จึงควรส่งเสริมให้ครูได้เกิดการเรียนรู้พัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ภายในโรงเรียน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างคุณครู และควรส่งเสริมให้คุณครูได้รับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ทางด้านนวัตกรรมต่าง ๆ และองค์ความรู้ในด้านการเรียนการสอนและรายวิชาที่คุณครูรับผิดชอบ ควรมีการสนับสนุนทุนวิจัย หรือทุนในการศึกษาต่อของคุณครู รวมไปถึงการจัดการอบรม ให้ความรู้แก่คุณครู ซึ่งในปัจจุบันมีการจัดอบรมออนไลน์ได้รับความนิยม ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบหรือดูแลด้านการศึกษา รวมไปถึงมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ควรจัดให้มีการอบรมออนไลน์แก่ครูเพื่อพัฒนาทักษะ นวัตกรรม แก่คุณครูซึ่งจะสามารถพัฒนาครูได้ในวงกว้างและประหยัดงบประมาณ รวมถึงประหยัดเวลาในการเดินทางไปอบรมต่างจังหวัด 3) การบริหารงบประมาณ การให้อิสระในการบริหารงบประมาณ งบประมาณพิเศษในการดำเนินงานด้านพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาบางส่วนทางโรงเรียนไม่ได้รับงบประมาณมาบริหารด้วยตนเอง แต่งบประมาณส่วนนั้นถูกจัดสรรและดูแลโดยหน่วยงานที่ควบคุมงบประมาณ ส่งผลต่อการใช้จ่ายงบประมาณไม่ได้เป็นไปตามความต้องการของโรงเรียนอย่างแท้จริง การดำเนินงานควรโอนเงินงบประมาณการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาโดยตรงเพื่อให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณอย่างแท้จริง 4) การบริหารงานทั่วไป 4.1 การจัดทำแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการประจำปี โรงเรียนควรมีการประชุมวางแผนวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของโรงเรียน และมีการนำมากำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกับชุมชน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้นำในท้องถิ่น คุณครู เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดเป็นนโยบายให้มีความชัดเจน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานภายในโรงเรียนได้อย่างมีทิศทาง ถ่ายทอดไปยังบุคลากรภายในให้รับรู้รับทราบร่วมกัน และร่วมกันนำโรงเรียนให้ไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้ 4.2) ด้านการบริหารจัดการ มีการจัดระบบการบริหารที่ชัดเจน โรงเรียนควรจัดประชุม สะท้อนผลการพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ควรให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกันคิด เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ มีการกำหนดมอบหมายภาระงานของครูแต่ละท่านให้ชัดเจน ทั้งภาระงานสอน ที่มีการมอบหมายให้ผู้สอนมีความถนัดในรายวิชา หรือตรงเอกที่จบมา ภาระนอกเหนือจากงานสอน ที่มีการมอบหมายให้เกิดการกระจายภาระงานครอบคลุมไม่กระจุกไว้ที่ผู้ใดผู้หนึ่งจนมากเกินไป มีการกระจายอำนาจการบริหารงานจัดการงานเป็นส่วนๆ มีการจัดสรรงบประมาณและจัดหาสื่อการสอนให้เพียงพอและเหมาะสมต่อการพัฒนานักเรียน ต้องมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการนำไปพัฒนาสถานที่ พัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พัฒนาเทคโนโลยีและสื่อการสอนให้สอดคล้องกับความทันสมัยของโลก และผู้บริหารต้องมีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ มีความโปร่งใส มีการประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ 4.3) ด้านความร่วมมือของชุมชน ให้ชุมชนได้เข้าร่วมกับโรงเรียน ระดมความคิดจากทุกภาคส่วน ประสานความร่วมมือจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า การนำนโยบายไปพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตจังหวัดปัตตานีสามารถแบ่งเป็น 2 ระดับคือ 1) การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในระดับจังหวัด 2) การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตจังหวัดปัตตานี ระดับโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Nimphanit (2011) กล่าวว่า กระบวนการนำนโยบายออกไปปฏิบัติสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับมหภาค และระดับจุลภาค ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้ 1) กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติระดับมหภาค สามารถแบ่ง

ออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก การแปลงนโยบายออกมาเป็นแผน แผนงาน และโครงการ ขั้นตอนที่สอง การดำเนินงาน ขั้นตอนที่สอง การดำเนินงาน หรือขั้นการยอมรับในแง่ของหลักการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เป็นเรื่องของหน่วยงานในส่วนกลางหรือการบริหารราชการส่วนกลาง ที่เมื่อนำนโยบายสู่การปฏิบัติในรูปของการแปลงนโยบายออกตามขั้นตอน 2)การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับจุลภาค กระบวนการขั้นตอนในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับจุลภาคมี 3 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นระดมพลัง ขั้นการปฏิบัติจริง และขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง

การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตจังหวัดปัตตานี ระดับโรงเรียน ซึ่งเป็นการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับจุลภาค โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบ งานขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษาระดับโรงเรียนผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบงานโดยตรงและมอบหมายให้คุณครูภายในสถานศึกษารับผิดชอบงานฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้นำของสถานศึกษามีบทบาทในการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ Prajankett (2014) กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเป็นองค์กร บทบาทของผู้นำและภาวะผู้นำมีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในหน่วยงาน รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิกในองค์กร leader-member exchange (LMX) อย่างมีคุณภาพ ทำให้เกิดความรู้สึกจงรักภักดี ไว้วางใจ และสนับสนุนซึ่งกันและกัน นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมในองค์กร รูปแบบภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงและการสร้างนวัตกรรมขององค์กร ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้มีอิทธิพลต่อความสามารถและการแสดงศักยภาพของผู้ตาม ที่จะแสดงออกถึงความสนใจส่วนตัวเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ องค์ประกอบของภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การผลักดันเป้าหมายให้เป็นที่ยอมรับ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การให้สิ่งสนับสนุนรายบุคคล 5) การคาดหวังสมรรถนะสูง และ 6) การเป็นแบบอย่างที่ดี มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมองค์กรและบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Woods and Loughlin (1998) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศทางการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำที่เป็นปัจจัยทำให้โรงเรียนมีความเป็นเลิศทางการศึกษา ประกอบด้วย 1)ผู้นำต้องมีความชำนาญในการเลือกครูผู้สอนให้เหมาะสม 2)การปฏิบัติงานต้องมีความเป็นอิสระ 3)มีการกำกับติดตามกิจกรรมภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ 4)อุทิศเวลาให้กับโรงเรียนอย่างเต็มที่ 5)สนับสนุนและส่งเสริมครูผู้สอน 6)แสวงหาทรัพยากร และ 7)เป็นผู้นำทางวิชาการที่ดี

ส่วนปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่า ปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่าปัญหาด้านสมรรถภาพภายในองค์กร ด้านผู้บริหารและครู ปัญหาที่พบในงานวิจัยนี้คือ ระยะแรกผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายน้อยเพราะขาดการรับรู้ข้อมูล ส่งผลต่อการถ่ายทอดต่อยังครูผู้สอนไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายของนโยบาย ปัญหาภายในสถานศึกษาอีกประการคือ คุณครูภายในสถานศึกษาต้องรับภาระงานที่ไม่ตรงกับสาขาที่จบมาส่งผลให้ครูต้องมาเรียนรู้การสอนรายวิชาที่ไม่ถนัด ภาระงานของครูมีมากเนื่องจากจำนวนครูมีน้อยกว่าจำนวนห้องเรียน และครูมีภาระงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการเรียนการสอน ส่งผลให้การดำเนินการตามนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปด้วยความล่าช้าและไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบาย สอดคล้องกับ การศึกษาของ Rattanathawon (2015) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการนำนโยบายส่งเสริมสุขภาพไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันและปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติยังขาดกระบวนการที่เป็นแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายน้อย ทรัพยากรสนับสนุนไม่เพียงพอ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนน้อย การปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ และข้อมูลในการติดตามและประเมินผลไม่สมบูรณ์ ดังนั้น

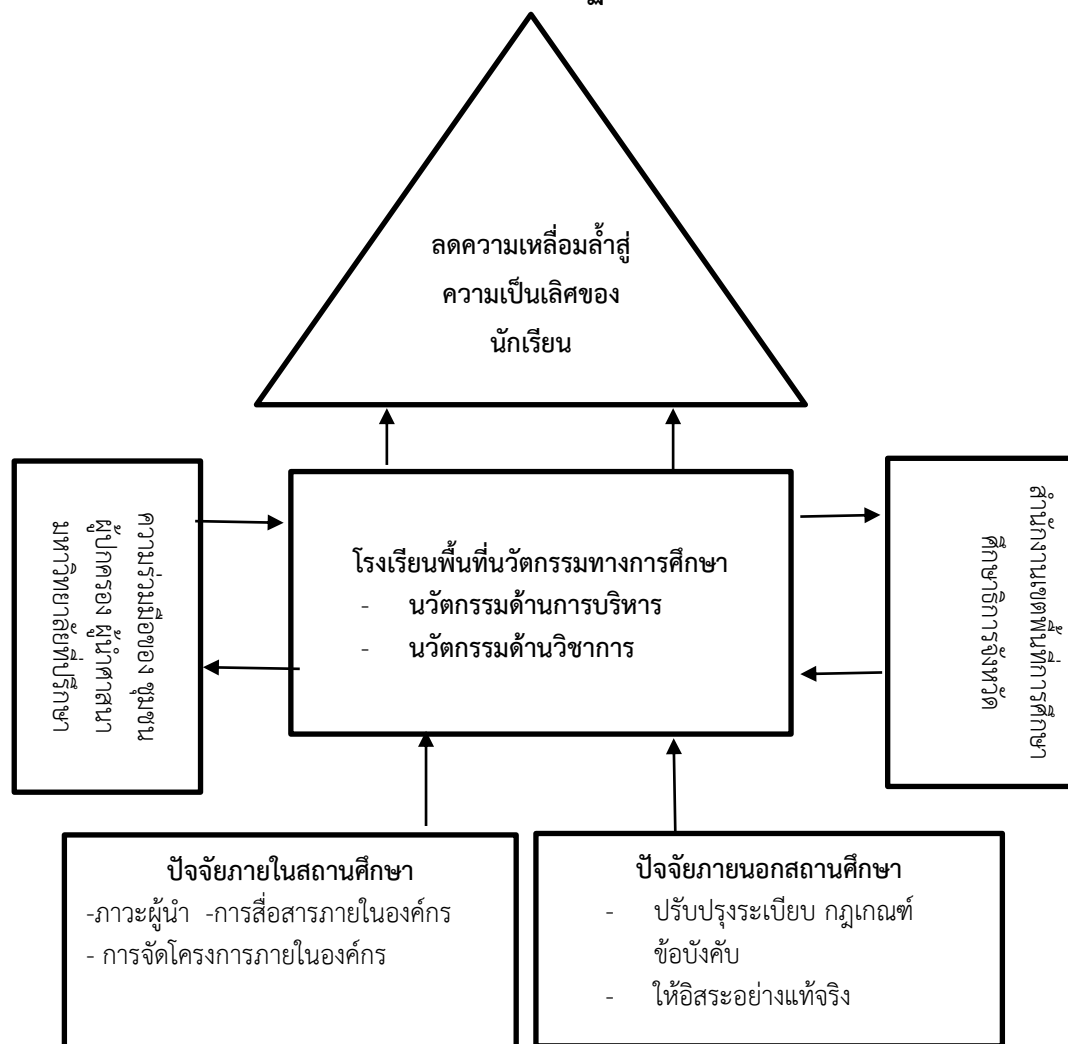
การพัฒนาผู้นำทางการศึกษาจึงมีความจำเป็นต่อการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

สำหรับแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปัตตานี พบว่า แนวทางการพัฒนาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติต้องคำนึงถึง การบริหารการศึกษา 4 ประการ คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคคล งานงบประมาณ งานบริหารทั่วไป ซึ่งจะสามารถนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Dangphirom (2019) ศึกษาเรื่อง การบริหารการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมใหม่ใน โรงเรียนศตวรรษที่ 21 สรุปการศึกษาดังนี้ การบริหารการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ในศตวรรษที่ 21 และยุคของการปฏิรูปการศึกษาและการกระจายอำนาจทางการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่ระดับโรงเรียน โดยการใช้ นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาบริหารจัดการกับแหล่งข้อมูลมากมายจึงจำเป็น เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้การบริหารโรงเรียนทั้ง 4 ฝ่าย คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคลากร งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป สามารถช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารการศึกษาให้มีความรวดเร็วทันเหตุการณ์ต่อการเปลี่ยนแปลงของ บริบทของสังคมและของโลกผู้บริหารการศึกษาจะต้องใช้ความสามารถและอำนาจในการตัดสินใจ และต้องมี ภาวะผู้นำ มีความเป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการ ซึ่งการจะเกิดนวัตกรรมในองค์กรได้ต้องอาศัยวัฒนธรรม ของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ คือต้องสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ต้องไม่ขัดขวางการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนให้กล้า คิด กล้าทำ นวัตกรรมต้องเกิดจากผู้ตามหรือผู้ปฏิบัติงานและมีผู้นำคอยสนับสนุนทำเป็นตัวอย่าง และต้อง อาศัยวัฒนธรรมของผู้ตามหรือผู้ปฏิบัติงานตาม เพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ทั้งนี้การใช้และการ เกิดของนวัตกรรมการศึกษาในมากมาย ทั้งนวัตกรรมที่ใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน และนวัตกรรมที่กำลังจะ เผยแพร่อยู่นั้นถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ นำความรู้ที่ ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่งผลให้สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถ เข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้จากสื่อความรู้ทางการศึกษาหลากหลายรูปแบบ จนเรียกได้ว่าเป็นยุคแห่งนวัตกรรม การศึกษาและการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์อย่างเต็มรูปแบบ ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ทุกเวลา ทุก สถานที่ เท่าที่ผู้เรียนจะมีกำลังความสามารถในการที่จะค้นคว้าหาความรู้ เพื่อมุ่งหวังให้การเรียนการสอนเกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนให้ก้าวทันตามศตวรรษที่ 21 ตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ ของแผนการศึกษาชาติต่อไป

สรุปองค์ความรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวคิดการบริหารการศึกษา แนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษา มาใช้เป็นหลักในศึกษาการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไป ปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนานักเรียนให้สู่ความเป็นเลิศ ลดความ เหลื่อมล้ำทางการศึกษา ตามแนวคิดเรื่องพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ดังภาพดังนี้

การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา



จากแผนภาพ การสร้างรากฐานที่เข้มแข็งของโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนต้นแบบในพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีความรู้ทางด้านการศึกษามี การสื่อสารภายในองค์กรอย่างสม่ำเสมอ และชัดเจน และมีการจัดโครงสร้างภายในองค์กรให้รองรับการทำงาน 2) ปัจจัยภายนอก คือ ต้องปรับปรุง ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ต่าง ๆ ที่ยังเป็นอุปสรรค และไม่สอดคล้องกับพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา และให้อิสระกับทางโรงเรียนดำเนินงานอย่างแท้จริง นอกจากนั้นแล้ว โรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ควรได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำศาสนา มหาวิทยาลัยที่คอยให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ โดยมีหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาธิการจังหวัด เป็นผู้ให้คำปรึกษา สนับสนุน และดูแลโรงเรียน จึงจะส่งผลให้โรงเรียนมีอิสระในการดำเนินงาน สามารถคิดค้นนวัตกรรมด้านการบริหาร นวัตกรรมด้านวิชาการ ที่สอดคล้องกับพื้นที่ สร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ ส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่และนำไปสู่ความเป็นเลิศของนักเรียนในด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ ปัญหาของการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมไปปฏิบัติในพื้นที่เขตการศึกษาจังหวัดปัตตานี ที่สำคัญ คือ กฎระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ที่ยังไม่แก้ปัญหาให้กับสถานศึกษาเพื่อเป็นโรงเรียนต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาอย่างแท้จริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการกำหนดนโยบายและการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยควรให้ความสำคัญกับ การนำปัญหาที่เกิดขึ้นไปวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา และควรให้ผู้บริหาร ครู ชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในครั้งต่อไป สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะของนักเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความแตกต่างกันมากทั้งเรื่องของขนาดโรงเรียนและทรัพยากรทางการศึกษา และการวิจัยผลการนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติเมื่อครบรอบของนโยบายซ้ำอีกครั้ง

References

- Palasai, C. (2009). Development of a quality Higher Education system in the Three Southern Border Provinces of Thailand : utilizing Princess of Naradhiwas University's Development Strategies. Princess of Naradhiwas University Journal, 1(1), 1 – 20.
- Nimphanit, J. (2011). Policy Implementation : Political Science Public Administration Perspectives and Thai Case Studies. Bangkok : Active Print Company Limited.
- Prajankett, O. (2014). An educational innovative organization: A new choice of educational administration. Journal of The Royal Thai Army Nurses, 15(1), 45-51.
- Sotthayakom, P. (2019). education sandbox in southern border provinces educational service area. Pathum Thani : Ideanline Media Solution Company Limited.
- Rattanathawon, R. (2015). The Policy Implementation Model of Health Promotion in Basic Education Institutions. EAU Heritage Journal Social Science and Humanity, 5(3), 280-293.
- Dangphirom, S. (2019). Educational administration By using new innovations In the 21st century school, GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2019 (pp.170-178). Bangkok : Suan Sunandha Rajabhat University.
- United Nations Development Programme. Educational inequality Thailand. Retrieved April 8, 2021, from <https://isoc5.net/articles/view/112/>
- Wiruch, W. (2002). The capital administrations and local governments : the United States of America, England, France, Japan and Thailand. Bangkok : Forepace
- Woods, K. A., & Loughlin, O. (1998). Leadership Factors that Influence Educational Excellence, Dissertation Abstracts International, 59(3), 668.

